

UN CONTRACT INEDIT PRIVITOR LA ARENDAREA A ȘASE MOȘII DIN FOSTUL ȚINUT CERNĂUȚI PE PERIOADA 1801-1806

Ioan Murariu

Contractele de arendare a moșiilor din secolele XVIII-XIX oferă multe și importante informații pentru cei ce studiază istoria agriculturii românești. Asemenea izvoare istorice, păstrate în arhive într-un număr relativ mic, au fost analizate de mulți istorici și cercetători români, mai ales în a doua jumătate a secolului al XX-lea, care și-au publicat concluziile în monografii, studii și articole. În această problemă ne-am adus și noi o modestă contribuție, prin publicarea a două articole¹. Dar cea mai importantă și mai cuprinzătoare este cartea cercetătoarei Ioana Constantinescu, publicată în anul 1985².

Descoperirea și valorificarea altor documente inedite de acest gen poate să aducă elemente de noutate sau să confirme concluziile la care deja s-a ajuns. Un astfel de document inedit se păstrează în filiala Bacău a Arhivelor Naționale³. Este un *Contract* prin care marele logofăt moldovean Iordachi Canta își arenda, pe perioada 1801-1806, moșiile *Vericeanca*, *Iujăneț*, *Șișcăuți*, *Samușnu*, *Martinești* (numită și *Ocna*) și *Părăul Negru*, pe care încă le mai stăpânea în Bucovina anexată de Imperiul Austriei în anul 1775.

Prin acest *Contract* cu 16 articole, arendașul, al cărui nume nu-l cunoaștem, își asuma următoarele obligații:

a. Să-i achite logofătului în fiecare an câte 2.000 de galbeni olandezi. La cursul banilor de atunci, un galben (monedă de aur) era egal cu circa 8 lei⁴. Suma de 80.000 de lei a arenzii pe cei cinci ani era foarte mare, căci reprezenta valoarea de atunci a cca. 13.300 chile (adică 4.100 de tone) de popușoi, sau a 1.100 de boi, sau a 800 de cai, sau a 26.000 de oi⁵.

¹ Ioan Murariu, *Un contract inedit privind arendarea moșiei Bizighești din ținutul Putna pe perioada 1830 - 1833* (rezumat), în vol. *Al XV-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României*, publicat de filiala Arad a Societății de Istorie și Retrologie Agrară din România, 1995; Idem, *Un contract inedit privind arendarea a șase moșii din Moldova în perioada 1818 - 1824*, în *Carpica*, Bacău, XXVI/2, 1997.

² Ioana Constantinescu, *Arendășia în agricultura Țării Românești și a Moldovei până la Regulamentul Organic*, București, Editura Academiei, 1985.

³ Arhivele Naționale din Bacău, *Colecția de Documente*, III/109.

⁴ Ioan Murariu, *Prețurile cu care se vindeau unele mărfuri în Moldova la sfârșitul sec. al XVIII - lea și începutul sec. al XIX - lea*, în *Carpica*, Muzeul județean de istorie și artă Bacău, VII, 1975, p. 147, *Anexa nr. 2*.

⁵ *Ibidem*, p. 134 și urm.

- b. Să-i trimită (probabil din Imperiul Austriei) la Iași, în fiecare an la data de 10 aprilie, câte 2.000 coți de pânză, 150 ocă de zahăr, precum și alte mărfuri.
- c. Impozitul funciar, precum și alte eventuale dări pe care le-ar putea pune stăpânirea austriacă, să cadă în sarcina arendașului.
- d. Să întrețină bine iazurile, morile și crășmele de pe acele moșii, și să le predea logofătului în stare bună, la sfârșitul perioadei de arendare.
- e. Să repare bisericile și să nu pretindă dijmă de la preoți.
- f. Să îngrijească și să asigure paza pădurii tinere.
- g. Să mențină neschimbate hotarele tuturor moșiilor.
- h. Logofătul să aibă voie să anuleze tocma (contractul) în oricare din cei cinci ani, dacă arendașul nu va respecta fie și numai o singură clauză.
- i. Cerealele de pe terenul înșămânțat în toamna anului 1805 să fie recoltate de arendaș în anul următor.
- j. Cu un an înaintea expirării contractului, să-l înștiințeze pe logofăt dacă intenționează să încheie un nou contract de arendare.

Pentru istoricii și cercetătorii preocupați de trecutul agriculturii românești redăm mai jos *Contractul* încheiat la **14 mai 1799**, pe care l-am transliterat din grafie chirilică în grafie latină.

A n e x ă

<CON>TRACT

Adeverezu prin acest contract al meu la mână dumisale Iordachi Cant vel logofăt, precum să știi că am cumpărat de la dumnealui venitul moșiilor dumisale din Cordonu împărătesc, anumi Vericeanca, Iujănețul, Șișcăuții, Samușnu, bez Podul Onutul de Sus, Martineștii, ce-i zic și Ocna, și Părăul Negru, pe cinci ani, cu tocma că aceasta și cu prețul mai gios arătat, adevă:

1. *Doi mii galbini olandezi, iar nu argint.*
2. *Doi mii coți de pânză, însă una mii coți mai suptiri, de fuior, iar una mii coți mai groasă, cu cot din Eși, cu pecete gospod.*
3. *Una sută cinzeci ocă de zahăr.*
4. *Una bucată pânză de Olanda, întreagă, bună, supțări.*
5. *Cinsprezăci săftieni.*
6. *Cinsprezăci meșini.*
7. *Patru ocă de chiperiu.*

Aceste toate de sus arătate pe fiștecare anu să aibu a le da dumisale logofătului la zăci a lunii lui april, triimițându-le la Eși la dumnealui fără sminteală și fără a-i arăta vreo cheltuială sau a să supăra dumnealui cât de pușinu la ceva.

8. Cu fasii și orice alte cheltueli împărătești vor fi acmu, sau vor mai naște, sau vreo pricină de giudecată de va naște pentru ceva asupra moșiilor acestora, logofătul să nu fii supărat întru nimică, ce toate cheltuielile ce să vor face a meli să fii, de la mini, dumnealui să nu să superi cu nimică.

9. Toate câte sânt acmu pe moșii, iazuri, mori, crâcime, și orice alte lucruri, să le tocmescu bine, cum și câte altile orice aș mai face eu din nou pentru adaosul venitului moșiilor, tot cu cheltuiala me să fii, și la împlinire anilor datoriu să fiu a le da toate buni, fără a arăta vreo cheltuială cât de puținu dumnealui, și să rămâi toate a moșiilor.

10. Preuții de pe la bisărici să nu aibu a-i supăra cu dejmă, pentru ca să caute de bisărici, și de a trebui undeva și vreun meremet la bisărici, eu să fiu datoriu, cu a me cheltuială să s<e> tocmască.

11. Cereteii și apărători de păduri pe unde sânt, să s<e> păzască și să s<e> grijască bini prin purtare me de grijă, ca să s<e> adaogă pe tot anul.

12. Hotarăle, movili ce sânt la fiiștecare moșii, să aibu datorii a puni pe țărani lăcuitori ca să le înnoiască pe tot anul și să s<e> păzască bine peste tot locul de cătră mini, ca să nu nască pricini.

13. Cu aceste de sus arătate tocmeli am cumpărat de la dumnealui logofătul venitului moșiilor acestora, și să aibu a le stăpâni cu tot venitul din tot locul, după obiceiul ce este acum sau va mai fi de acmu în Cordonu, iar când eu nu v-aș păzi pe tot anul întocma măcar una din aceste tocmeli, atunce ori în care anu dintr-acești cinci ani ce am tocmală ca să le țin să va întâmpla a nu urma întocma și v-aș face sminteală la vreuna, să rămâi<e> răsufată această tocmală, și dumnealui logofătul să fii volnic îndată a-ș vinde venitul moșiilor dumnealui altora, cui va vre, fără a ave eu cuvânt de răspunsu și fără a mi să da ori la ce giudecată vreo ascultare, pentru ori ce mai mică pretenția sau arătare v-aș face, ce încă mai ales mă îndatoresc să plătesc și spraf doi sute galbini, și să fiu și socotit de om necinstit când n-oi păzi întocma pân la cel mai mic lucru toate celi ce să arată prin acest contract, și orice va fi străcat și nu voiui împlini dintr-aceste arătate, să fiu datoriu a plăti păr la cel mai mic lucru, fără cuvânt de răspunsu.

14. Sămănăturile de pâine ce voiui face eu pe aceste moșii în toamna anului de pe urmă a vadelii contractului, să fiu volnic a le strânge cum voiui pute, cu a me cheltuială, ca pe o a me dreaptă averi, dând numai obicinuita dijmă.

15. Cu un anu mai înainte de împlinire contractului, de voiui voi ca să mai țin eu moșiile aceste, să fiu datoriu a veni la dumnealui ca să mă așazu, iar nevenind, protimisis să nu aibu a mai ceri, vânzându-să altora.

16. Și fiindcă eu cu osăbit contract am să mai stăpânesc venitul acestor moșii în vreme de doi ani, adică pân la anul 1801 apr<ilie> 23, drept această, stăpânire acestui contract să începi de la sfârșit a întâiului contract, adică de la 1801 april<ie> 23 și să sfârșăște la anul 1806 april<ie> 23. Și pentru credință

am iscălit cu însuși a me iscălitură, întărind și cu pecete mea. S-au scris în Eși, 1799, maiu 14.

Mihalachi Cerneaschi, secretar.

GLOSAR

ACMU = acum.

APĂRĂTURĂ = pădure tânără care, potrivit legislației din epocă, trebuia ocrotită.

AȘEZA (a se) = a se înțelege într-o anumită problemă.

BEZ = fără.

CERETEI = pădurice.

CHIPERI = piper.

CORDON ÎMPĂRĂTESC = Bucovina românească, anexată de Imperiul Austriei în anul 1775.

COT = veche măsură de lungime, egală cu 0,63 - 0,68 metri.

EȘI = orașul Iași.

FASIE = impozit funciar în Bucovina în timpul stăpânirii austriece (1775 - 1918).

"FĂRĂ SMINTEALĂ" = fără lipsă (la cântar sau la numărare).

MEREMET = reparație.

MEȘINI = piei tăbăcite (de capră sau de oaie).

OCĂ = veche măsură de greutate, care în Moldova era egală cu 1,283 kg.

PĂZI (a) = a respecta clauzele contractului.

PROTIMISIS = întâietate la cumpărare, arendare etc.

RĂSUFLAT = document (contract) care și-a pierdut valoarea.

SĂFTIENI = piei subțiri, de animale domestice.

"SĂMĂNĂTURI DE PÂINE" = semănături de cereale.

SPRAF = 1. Amendă; 2. Despăgubire.

TOCMALĂ (TOCMEALĂ) = 1. Învoială agricolă; 2. Contract.

VADEA = termen (dată calendaristică).

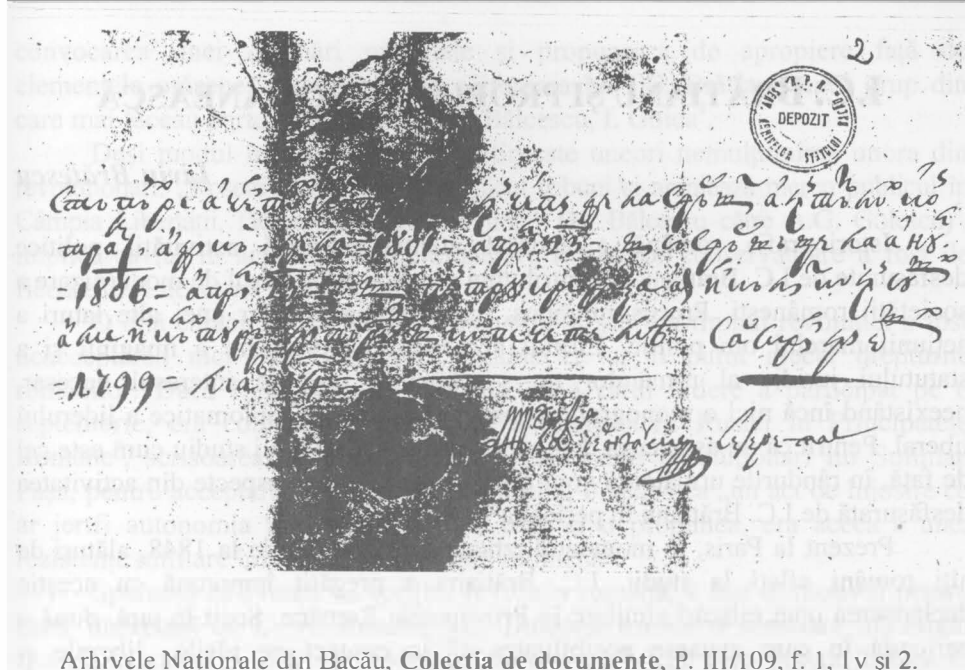
VOLNIC = om liber de a face ceva.

LA DIRECTIA JUDEȚĂNI
HACĂU
A ANHIVELOR JUDEȚĂNI

1. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
2. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
3. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
4. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
5. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
6. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
7. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
8. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
9. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.
10. Dăruirea arendei se face pe o perioadă de 6 ani, începând de la data încheierii prezentei încheierii, până la data 31 decembrie 2010.

- www.cimec.ro

Arhivele Naționale din Bacău, Colecția de documente, P. III/109, f. 1, 1v și 2.